

Tips van de dierenarts

Waar kunt u als veehouder extra op letten in de winter? Vijf dierenartsen geven tips over klauwaandoeningen, ligboxenvulling, kalververzorging en IBR. En hoe zorgt u straks voor een succesvol begin van de weidegang?

Tip
1

Klauwaandoeningen in de winter

De afgelopen maanden is de schade als gevolg van de hete zomer goed zichtbaar geweest. Zoolbloedingen en zoolzweren kwamen veelvuldig voor door meer transitieproblemen en langdurig staan op hete dagen. Ook een minder gezonde pensflora door meer speekselen en hijgen en minder opname van ruwvoer en herkauwen heeft een negatieve invloed op de klauwgezondheid. In het najaar en in de winter neemt de kans op infectieuze klauwaandoeningen (stinkpoot, tussenklauwontsteking en mortellaro) toe. Oorzaken zijn een nattere en minder schone leefomgeving en een hogere infectiedruk door een hogere luchtvochtigheid en het niet weiden. Ook periodes van dunnere mest kan hierin een rol spelen. In de winter worden vaak de vlottere eerste sneden graskuilen opgevoerd en zien we soms ook 'winterdiarree' in koppels optreden. Specifiek voor afgelopen jaar geldt dat er door droogte weinig rustig verteerbaar zomerkuilgras is geoogst en relatief veel risicovoller herfstgras. Het is zaak deze op een rustige en slimme manier in de rantsoenen in te passen. Een aantal standaardmaatregelen zijn zeker in de winter aan te bevelen: zorg voor een zo schoon mogelijke vloer en ontsmet

wekelijks de klauwen middels een voetbad of met een spuitlans. Bij schone klauwen werkt ontsmetting veel beter. Dus het best wordt in elk geval de achterkant van de klauw vooraf schoongespoten. De beste preventie is een systeem waarbij de klauwen zeer frequent gereinigd worden, bijvoorbeeld met een permanent doorloopbad, ontsmettingsmat of klauwensprayinstallatie in de melkrobot.

Beste preventie is reinigen

Een andere belangrijke peiler in de aanpak is het snel herkennen en behandelen van patiënten met infectieuze klauwaandoeningen. Dat maakt de prognose voor herstel aanmerkelijk beter en verlaagt de infectiedruk in het koppel. Daarnaast is een goede opvolging van patiënten essentieel. Bij de meeste behandelingen voor mortellaro is de acute pijn (en dus de kreupelheid) na een paar dagen weg. Maar volledig herstel duurt minimaal een paar weken. Als niet wordt doorbehandeld en gecontroleerd of dit wordt bereikt, is de kans op recidief binnen een paar maanden heel groot.

Klauwensprayinstallatie in de melkrobot.
FOTO: WILBERT BEERLING

Tip
2

Ligboxenvulling

Een van de basisbehoeften van een koe is om 14 uur per dag liggend door te brengen. Dit heeft twee voordelen: Enerzijds verhoogt een lange rusttijd de melkproductie aanzienlijk. Of anders gezegd: elk uur dat de koe minder ligt kost een liter melk per dag. Daarnaast verbetert de klauwgezondheid, doordat de klauwen minder belast worden. Een voorwaarde voor de koe om veel te liggen is een goed ligbed. Uitgangspunt hierbij is een diepstrooiselbox of een dikke matras, en voor beide geldt dat er voldoende kopruimte moet zijn om op te gaan staan. Maar hoe makkelijk dit ook klinkt, in de praktijk blijkt dit toch vaak lastig te realiseren. Vooral de diepstrooiselbox vergt veel tijd en arbeid. Het ene materiaal verstuift meer dan het andere, zoals bijvoorbeeld vlas, waardoor er vaker opgestrooid zal moeten worden. Wanneer dit onvoldoende gebeurt, ontstaat er een kuil waar urine en mest in blijft liggen. En alhoewel een ruime ligtijd voor de koe vele voordelen kent, kent het ook een groot nadeel: de uier staat continu in contact met de ligboxenvulling. Hierdoor neemt het risico op mastitis door omgevingsgebonden kiemen zoals *E. coli*, *Klebsiella* en *Streptococcus uberis* toe. Een droog en schoon bed is daarom uiterst belangrijk. Een mastitiskiem houdt van drie dingen: vocht, een hoge temperatuur en organisch materiaal. Daarom zorgt het gebruik van biobedding, stro, zaagsel, gescheiden mest of paardenmest voor een hoger risico op mastitis dan

Bas Toxopeus, dierenarts, Gelre Dierenartsen

bijvoorbeeld zand (anorganisch). De toevoeging van kalk kan dit tegengaan. Een kiemgetalmeting is een goede indicator voor de kwaliteit van de ligboxenvulling. Bij de GD is er de mogelijkheid om het ligboxmateriaal te laten onderzoeken op E. coli en Klebsiella. De uitkomsten houden rekening met het type ligboxmateriaal en geeft u een goed beeld van de infectiedruk in de ligbox. Een aanrader voor elke veehouder.

Rianne van Helden, dierenarts,
De Herkauwerspraktijk (Mill-Oss)

Tip 3 Kalveren in de winter

Een kalf heeft energie nodig voor onderhoud, groei en weerstand. In de winter zal het meer energie verbruiken om zichzelf warm te houden, dit gebeurt al bij omgevingstemperaturen onder de 10 graden. Als we niet meer energie geven, zal er dus minder overblijven voor groei en om eventuele virussen en bacteriën te lijf te gaan. Dit kan door dagelijks 1 liter extra te

verstrekken, een derde keer te gaan voeren of door de concentratie melkpoeder te verhogen (van 165 naar 175 gram op een liter bijvoorbeeld).

Daarnaast kunt u de kalveren nog verder ondersteunen met de volgende tips:

- Een goed biestmanagement: 4 liter biest aan het kalf binnen 2 uur na de geboorte. En dan in de eerste 24 uur nog eens twee keer 2 liter. Goede biest heeft een BRIX-waarde van > 23. Biest met een lage BRIX-waarde, of te weinig biest, kan veroorzaakt worden door een onvoldoende passend droogstandsrantsoen met te weinig energie en eiwit. Ook te laat melken of niet volledig uitmelken zorgt voor daling van de kwaliteit. Het meten van de biestkwaliteit zorgt voor inzicht hierin.
- Kalveren na de geboorte zo snel mogelijk droog laten worden. Droogwrijven of onder een lamp. Daarna een body-warmer aandoen voor zeker de eerste 4 weken.
- Voldoende droog stro gebruiken in de (eenling)huisvesting, de poten mogen niet zichtbaar zijn bij het liggende kalf.

Kalveren kunnen gerust buiten blijven, maar alleen als ze een droge, tochtvrije en een goed ingestrooide plek hebben.

- Bij voorkeur driemaal daags warme melk voeren. Een kalf dat koude melk moet drinken moet dit in het lichaam eerst opwarmen, dit kost ook weer energie.
- Ook in de winter heeft een kalf vers water nodig, geef dit ook op lichaamstemperatuur, in een gewone emmer, tussen de melkgiften door. Bij diarree kunt u door dit warme water een elektrolytenmix geven voor extra aanvulling.

Sacha Plekkenpol, dierenarts,
DAC De Stellingwerven

Tip 4 Weidegang: zien eten, doet eten

De afgelopen jaren zijn binnen onze praktijk verschillende bedrijven (opnieuw) begonnen met weidegang. De ervaringen lopen uiteen van "ik wil nooit meer anders" tot "ik word gek van die koeien die op een kluitje maar wat voor zich uit staan te staren". Een deel hiervan is te verklaren doordat niet alle koeien hebben leren weiden. Ze zijn gewend dat de veehouder of veehoudster het gras altijd keurig naar ze toe brengt in

de vorm van kuil of vers gras. En nu moeten ze het opeens zelf gaan halen. Als oudmelkte koe heb je best wel even de tijd om wat honger te krijgen en dan toch maar aan dat groene spul tussen je poten te beginnen. Voor een nieuwmelkte koe kan dit natuurlijk de nodige problemen met zich meebrengen, die samenhangen met verminderde voeropname. Als de logistiek het toelaat, zou je dus kunnen beginnen met het weiden van koeien die over de productiepiek heen zijn; als zij het onder de knie hebben, kunnen ze het kunstje doorgeven aan de rest. En zorg natuurlijk voor voldoende grasaanbod, het liefst iedere dag een vers perceel. Uiteraard is het nog mooier als het melkvee als pink al leert weiden, en de ervaring als volwassen koe in de praktijk brengt.

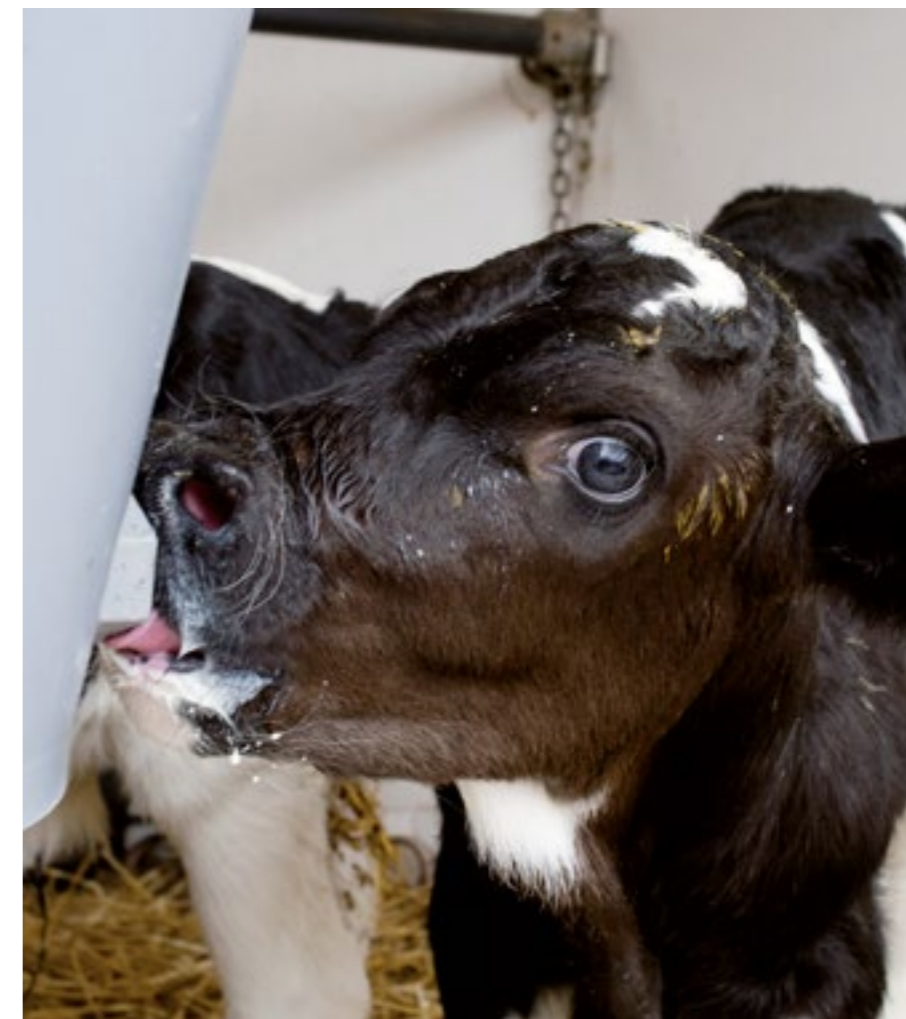
Weidegang kent ook een aantal specifieke ziekteverwekkers die je op stal niet zo snel zult tegenkomen. De bekendste is longworm. Een bedrijf waar jarenlang niet geweid is, heeft vaak een lage besmettingsdruk van longworm op de percelen. Het kan dus zijn dat longworm de eerste jaren geen rol van betekenis speelt, maar dat de infectiedruk zich door de jaren heen gaat opbouwen; het kan dan alsnog tot een uitbraak komen. Houd daarom in samenwerking met uw dierenarts een vinger aan de pols en grijp op tijd in. Succes met het weiden en geniet ervan!

Wim Bosma, dierenarts, DAP Giekerk
Hardegarijp Veenwouden

Tip 5 IBR

Klinische uitbraken van IBR hebben wij sinds drie jaar niet meer gezien op melkveebedrijven in onze dierenartsenpraktijk, mede door de landelijke aanpak van de ziekte. Maar met name door aankoop van dieren loopt een bedrijf nog steeds risico op insleep van het virus. Het is goed om als veehouder open te zijn over een IBR-uitbraak op uw bedrijf, want dan kunnen veehouders in de omgeving daar rekening mee houden.

Om introductie van IBR in uw veestapel via aankoop van een dier te voorkomen, is het het veiligst om het aangekochte dier drie tot vier weken in quarantaine te houden en daarna bloed te laten onderzoeken op antistoffen tegen IBR; als er dan geen antistoffen worden aangetoond, weet je zeker dat het dier niet besmet is. U kunt het dier ook

Goede biest heeft een BRIX-waarde van >23.

FOTO: TWAN WIEMANS

op het bedrijf van herkomst al laten testen, maar in de korte tijd dat het daar nog rondloopt of tijdens het transport, kan het alsnog besmet raken. Dat geldt overigens ook voor andere ziekteverwekkers. Als er onverhoopt een IBR-uitbraak plaatsvindt op uw bedrijf, ziet u waarschijnlijk een aantal tot veel dieren met hoge koorts, weinig eetlust en grote druipers uit de neus. Neem dan contact op met uw dierenarts. De dierenarts kan dan bloedmonsters nemen en die laten onderzoeken op IBR. Door zo snel mogelijk neusenting in te zetten, kan ervoor worden gezorgd dat zo min mogelijk dieren ziek worden. De neusenting zorgt voor een weerstandsverhoging, waardoor die ook tegen andere luchtwegaandoeningen lijkt te helpen. Naast aankoop van dieren is insleep van IBR via personen die op het bedrijf komen

ook een grote risicofactor. Laat daarom zo min mogelijk mensen in de stal; laat liever ook veehandelaren en transporteurs niet in de stal komen, maar creëer een afleverplaats elders op het erf. Het aanbieden van bedrijfskleding helpt ook, maar dan moeten bezoekers die wel gebruiken. IBR kan ook tot 300 meter verspreid worden door de lucht. Een besmette kudde kan hierdoor ook gemakkelijk het vee van een buurman besmetten door bijvoorbeeld nabij grazende dieren of van stal tot stal als ze dicht bij elkaar staan. Hierom is het ook van groot belang dat alle veehouders hun IBR-status kennen (ook vleesveehouders) en de burens waarschuwen als de status verandert.

Arie-Dirk Trappenburg, dierenarts,
Dierenzorggroep Lek en Linge

Een schoon en droog ligbed is uiterst belangrijk.

FOTO: WILBERT BEERLING

